

KEEL JA KIRJANDUS

Ainevaldkonna kirjeldus

Keele ja kirjanduse valdkonda kuuluvad järgmised õppeained: eesti keel, kirjandus, draamaõpetus.

1.–4. klassis on eesti keel kirjandusega lõimitud õppeaine.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

- 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
- 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana;
- 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- 4) leiab, mõistab, analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki tekste ning eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;
- 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu;
- 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete kaudu kujundatavate üldpädevuste arengu toetamine

Keele ja kirjanduse valdkonna ained lõimuvad valdkonnaüleselt kõikide õppeainetega ja toetavad pädevuste saavutamist teistes ainevaldkondades. Kõikide valdkondade õppeained arendavad omakorda keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara tundmist ja rakendamist, tekstimõistmist ja -loomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Valdkonnaülene lõiming tähendab, et kõikides õppeainetes tuleb ainekirjaoskuse saavutamiseks tegeleda tekstitoimingutega, st eri liiki tekstidega, ning juhtida tähelepanu ortograafia- ja grammatikareeglite normipärasele rakendamisele. Üldpädevusteni jõutakse eri allikatest teavet hankides ja seda kriitiliselt hinnates, eri liiki tekste lugedes, nende üle arutledes ja väideldes, erilaadseid tekste funktsionaalselt koostades ja kirjutades. Üldpädevuste kujundamisel kasutatakse erinevaid koostöövorme, õppemeetodeid ja - keskkondi, sh digivahendeid ja - võtteid, veebi- ja e-õppekeskkondi, analüüsitakse ja lahendatakse elulisi probleemolukordi ja väärtuskonflikte, arvestatakse õpilaste isikupära ja andelaadi. Läbivate teemade käsitlemist

toetavad projekt- ja probleemõpe, uurimis- ja loovtegevused, lugemis-, kirjutamis- ja suhtlusülesanded ning info- ja digikirjaoskus.

Kultuuri- ja väärtuspädevus. Eesti keele ja kirjanduse õppimisel on erakordselt suur osa õpilase väärtushinnangute kujundamisel ja arendamisel. Just erinevate kirjandusteoste analüüsi kaudu saab arendada õpilaste rahvustunnet, õigete väärtuste kujunemist, arusaamist eetikast ja esteetikast.

Sotsiaalne ja kodanikupädevus. Eesti keele ja kirjanduse õppimine aitab mõista lokaalseid ja globaalseid probleeme ning võtta kaasvastutust nende lahendamise eest. Kirjandustundides analüüsitakse igapäevaelus tekkivaid situatsioone, arutletakse nende lahendusvõimaluste üle ning antakse hinnanguid erinevatele käitumismallidele nii kirjanduses kui ümbritsevas ühiskonnaelus.

Enesemääratluspädevus. Eesti keele ja kirjanduse õppimine toetab õpilase eneseanalüüsi võime kujunemist, samuti enesemääratlusoskust. Väärtuspõhise kasvatuses kaudu omandab õpilane põhimõtted ja käitumisjuhendid, mis aitavad tal ka enda käitumist adekvaatselt hinnata ja elus õigeid valikuid teha.

Õpipädevus. Eesti keele ja kirjanduse tundides õpitakse tundma tõhusaid õpistrateegiaid ning oma õppimist planeerima. Õpilased kasutavad ja koostavad õpitulemustest lähtuvaid õpijuhiseid. Kindlasti koostatakse eesti keele ja kirjanduse tundides erinevamahulisi uurimistöid, osaletakse rühma- ja individuaalsetes töodes, õpitakse kuulama ja tagasisidestama nii enda kui ka kaaslaste töid. Eesti keele ja kirjanduse õppimine arendab oskust iseseisvalt töötada, enda arengut hinnata, analüüsida ning edasi- ja tagasisidestada.

Suhtluspädevus. Eesti keele ja kirjanduse tundides õpitakse ennast asjakohaselt, korrektselt ja üheselt mõistetavalt väljendama, seda nii suulise kui ka kirjaliku eneseväljendamise vormis, sh arendatakse oskust leida infot, seda interpreteerida ning edastada ja esitleda. Suhtluspädevuse kujunemist toetab koostööne õppimine: probleemülesannete lahendamine ning kirjalike ja suuliste tööde tegemine nii paaristööna kui ka suuremates rühmades.

Matemaatika-, loodusteaduste- ja tehnoloogiaalane pädevus. Eesti keele ja kirjanduse tundides õpitakse nii lugema ja analüüsima kui ka koostama erinevaid tarbetekste, sh tabeleid, skeeme, illustratsioone jms. Kõik see toetab õpilaste hakkamasaamist ka reaali- ja loodusainetes, kus erinevate tekstide, tabelite, skeemide jms analüüsis oskus on väga vajalik.

Ettevõtlikkuspädevus. Eesti keele ja kirjanduse õppimisega areneb õpilase loovus ning oskus seada eesmärgid ja neid saavutada, sh tehes koostööd ning ressursse optimaalselt planeerides ja taaskasutades. Õpingute käigus saavad õpilased näidata algatusvõimet ning võtta vastutust tulemuste saavutamise eest, mõelda kriitiliselt ja loovalt, arendada ja hinnata oma ja teiste ideid. Õpitakse leidma puuduolevat infot komplekssete ülesannete lahendamiseks.

Digipädevus. Eesti keele ja kirjanduse õppimisel kasutatakse uuenevat digitehnoloogiat õppimise tõhustamiseks. Digivahendeid kasutatakse info leidmiseks, töötlemiseks ja edastamiseks, hinnates kriitiliselt info asjakohasust ja usaldusväärsust. Eesti keele tundides omandatu toetab teksti- ja andmetöötlusprogrammide kasutamise oskust, funktsionaalse lugemise oskust ning info kvaliteedi hindamise oskust. Kriitilise lugemise oskus on tänapäeval üks erakordselt vajalik pädevus infot küllastunud maailmas hakkamasaamiseks ning õigete valikute tegemiseks. Aine raames õpivad õpilased keskkondades, kus viiakse läbi võistlusi,

tasemetöid, koolikatseid ja eksameid. Õpilaste digipädevus täieneb läbi eri liiki tekstide ja esitluste koostamise erinevates programmides.

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete lõimingu rakendamise viisid

Eesti keele ja kirjanduse valdkonnasisene lõiming saavutatakse eelkõige keele ja kirjanduse teemade sidumise kaudu. Funktsionaalse lugemisoskuse arendamine on kõiki aineid siduv valdkond, seda oskust on õpilastel vaja kõikides ainetes teksti mõistmiseks ja analüüsimiseks, eelkõige arendatakse seda oskust eesti keele ja kirjanduse tundides. Kirjandusteoste analüüs toetab funktsionaalse lugemise oskust suurel määral. Kirjandustundides rakendatakse ka draamaõpetuse elemente õpilaste eneseväljendusoskuse arendamiseks. Erinevad uurimuslikud tööd toetavad samuti eesti keele ja kirjanduse ainete sidumist, sh on väga oluline ka erinevate kirjandusülesannete korrektne vormistus ning veatu õigekiri. Valdkonnasisese lõimingu arendamiseks on asjakohased erinevad õppekäigud ja koolisisesed võistlused. Lisaks käiakse Tallinna Kesklinna Põhikooli õpilastega raamatukogus, teatris ja eesti kirjanike muuseumides, lõimides sellega erinevaid eesti keele ja kirjanduse tundides omandatud pädevusi.

Sotsiaalainete valdkonnaga lõimuvad eesti keele ja kirjanduse tunnid erakordselt tugevalt, sest kirjandus on ajastu peegeldus ja kirjandusteost pole võimalik mõista ajastu tausta tundmata. Seega algab iga kirjandusteose käsitlemine ajaloolise tausta ja ühiskondlike tunnuste analüüsist. Kirjanduse tervikteose ja katkendite käsitlemisel peetakse silmas ühiskonnas olulisi valdkondi: väärtused ja kõlblus, suhted kodus ja koolis; rahvuskultuur ja kultuuriline mitmekesisus.

Kunstiainete, muusikaõpetuse ja tehnoloogiaga valdkonnaga lõimuvad erinevate kunsti- ja muusikateemade paralleelne käsitlemine nii kunstiõpetuses kui ka kirjanduses, et õpilasel tekiks terviklik pilt maailmast, kus kõik teemad on omavahel seotud. Näiteks rahvuslik ärkamisaeg on teema, millega saab käsitleda nii ajaloos, kirjanduses, kunstis kui muusikas selle väljendusi. 5. klassi õpilastele viiakse igal aastal läbi lõimumisprojekt, millesse on kaasatud kirjandus, kunst, tehnoloogia, infotehnoloogia ja draamaõpetus – õpilased loevad läbi kokkulepitud kirjandusteose, kirjutavad arvutil dramatiseerimiseks stsenaariumi, koostavad kunsti- ja tehnoloogi tundides lavakujunduse ning dekoratsioonid, draamaõpetuses valmib kirjutatud stsenaariumi põhjal lavastus, mis lõpuks terviklikult ette kantakse, nii et igal õpilasel on osa ja roll.

Loodusainete valdkonnaga lõimuvad loodusteadusliku teksti (funktsionaalne) lugemine, mõistmine ja koostamine, sealhulgas andmete lugemine eri tabelitest, diagrammidest, joonistelt ning nende mõistmine ja tõlgendamine. Läbi loodusainete saab teoks loodusteadusliku kirjaoskuse kujundamine, sh vastava eestikeelse terminoloogia tundmaõppimine. 7. klasside õppekäik Palamusele ühitatakse loodusõpetusega ja tutvutakse Jõgevamaal paikneva voorepaigastikuga.

Kehalise kasvatuse valdkonnaga lõimub tervisliku toitumise ja eluviisi teemaliste tekstide lugemine ja analüüs, samuti erinevate õpiruumide vahel liikumine. Nii kujundatakse tervist väärtustavat eluhoiakut.

Matemaatika valdkonnaga lõimitakse eesti keele tundides erinevate andmekandjate analüüsi, tabelite ja skeemide lugemist, samuti on oluline lõimingukoht funktsionaalse lugemise oskuse arendamine, sest matemaatikatunnis tekstülesannete lahendamine ilma selle oskuseta pole võimalik. Matemaatikaga lõimub andmete kogumine, analüüsimine ja graafiline esitamine. Tekstülesannete mõistmist soodustab eesti keele ja kirjanduse tundides arendatav lugemisoskus.

Võõrkeelte valdkonnaga lõimub arusaamine, et hea võõrkeele valdamine on eelkõige seotud hea emakeeleoskusega: erinevate keelte iseloomulike joonte tundmine ja omandamine algab eelkõige heast emakeeleoskusest. Omandatud võõrsõnad toetavad võõrkeelte õppimist. Teoste lugemine äratav huvi teiste maade ja kultuuride vastu.

Tallinna Kesklinna Põhikooli traditsioonilised lõiminguprojektid, mis hõlmavad eesti keele ja kirjanduse valdkonna aineid:

1. 1.–4. klasside õpioskuste võistlus
2. 5. klasside draamaprojekt
3. 7. klasside õppekäik Jõgevamaale, Palamusele **või** Tartusse Oskar Lutsu majamuuseumi
4. 9. klasside muuseumitund A. H. Tammsaare majamuuseumis
5. Raamatukogutunnid Tallinna Südalinna raamatukogus (1.–9. klass)
6. Realica töölehed
7. R-õpe

Läbivate teemade käsitlemine keele ja kirjanduse valdkonna õppeainetes

Üldpädevuste kujunemist toetab **läbivate teemade** lõimimine õppesisusse, läbivate teemade käsitlemine igapäevases õppes ning läbivate teemadega arvestamine meetodite valikul. Läbivate teemade käsitlemist toetavad ja rikastavad ühisüritused ja projektid.

Õppekava läbivaid teemasid peetakse silmas valdkonna õppeainetes eesmärkide seadmisel, õpitulemuste ning õppesisu kavandamisel, lähtudes kooliastmest ning õppeaine spetsiifikast.

Elukestev õpe ja karjääriplaneerimine. Rollimängude, tekstide käsitlemise, arutelude ja loovtööde kaudu arendatakse õpilaste suhtlus- ja koostööoskusi, mis on olulised tulevases tööelus. Arendatakse suutlikkust kujundada oma arvamust, väljendada end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult, lahendada probleeme. Õppetegevus võimaldab õpilasel kujundada eneseanalüüsiks vajalikku sõnavara, et analüüsida oma huvisid, võimeid, nii ainealaseid kui ka teisi oskusi ja teadmisi ning õpilast suunatakse kasutama eneseanalüüsi tulemusi oma tulevase haridustee ja tööelu planeerimisel. Õppetegevus võimaldab töömaailmaga ka vahetult kokku puutuda (nt õppekäigud ettevõttesse, ainevaldkonnaga seotud ametite tutvustus). Kujundatakse oskust koostada õpingute jätkamiseks ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente. Meediatekstide analüüsi kaudu juhitakse õpilasi märkama ühiskonnas toimuvaid protsesse ja arutlema selle üle, kuidas need mõjutavad haridusteed ning tulevast tööelu.

Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tervis ja ohutus. Teemakohaste tekstide varal, probleemülesannete lahendamise ning suuliste ja kirjalike arutluste kaudu toetatakse õpilaste kujunemist sotsiaalselt aktiivseteks, keskkonnateadlikeks, vastutustundlikeks ning tervist ja turvalisust väärtustavateks inimesteks.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus. Eri liiki tekstide käsitlese kaudu suunatakse õpilasi märkama ühiskonna probleeme ja neile lahendusi otsima. Projektides osalemine aitab kasvatada aktiivset ellusuhtumist.

Kultuuriline identiteet. Keele ja kirjanduse kui rahvuskultuuri kandjate toel kujuneb õpilastes arusaam endast, teadmine oma juurtest, eesti keele erikujudest (nt Mulgi, Võru, Setu, Kihnu murre). Emakeele ja kirjanduse väärtustamise kaudu õpitakse lugu pidama endast ja oma rahvast, teiste rahvaste tekstide abil kujundatakse arusaam kultuuride erinevustest, aga ka tõdemus inimkonna kultuurilisest ühisosast.

Teabekeskkond. Erinevatest allikatest (sh internetist) teabe hankimine, selle kriitiline hindamine ja kasutamine on nii keele- ja õppeteemakohaste teadmiste laiendamise kui ka tekstiloomes eelduseks.

Tehnoloogia ja innovatsioon. Õpiülesannete lahendamiseks kasutatakse teadlikult infoühiskonna võimalusi, õpilasi suunatakse alternatiivseid lahendusi otsima, oma ideid ellu rakendama.

Väärtused ja kõlblus. Ilukirjandust ning kultuuriteemalisi teabetekste lugedes ja analüüsides, nende üle arutledes ning nende põhjal kirjutades pööratakse tähelepanu õpilaste kujunemisele kõlbelisteks isiksusteks, kes teavad ja tunnustavad üldinimlikke ja ühiskondlikke väärtusi. Tekstide analüüsi abil kujundatakse julgust astuda välja taunimisväärtete tegude ja hoiakute vastu.

Õppekorraldus, õpiruum ja hindamine

Valdkondlikku õppetegevust kavandades ja korraldades:

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üld- ja valdkonnapädevustest, kooliastme lõpuks taotletavatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest ja kooli õppekavas sätestatud õppesisust, kooliastmete õppe ja kasvatuse rõhuasetustest ning lõimingutest;
- 2) arvestatakse didaktika nüüdisaegsete käsituste ja ainevaldkonnas toimunud arengutega, võetakse arvesse kohalikku eripära ning muutusi ühiskonnas;
- 3) rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi, kujundatakse õpiharjumusi ja -oskusi;
- 4) arvestatakse õpilaste eelteadmisi, huvisid, individuaalseid eripärasid ja -võimeid;

5) taotletakse mõõdukat ja ühtlaselt jaotuvat õpikoormust;

6) tegeldakse probleemikeskselt ja kogemuspõhiselt eluliste nähtuste ja olukordadega;

7) kasutatakse digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, arendatakse info-, meedia- ja digikirjaoskust;

Õpiruum

Koostöös aineõpetajatega korraldab kool keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpet:

1) viisil, kus luuakse üksteist austav, vastastikku hooliv ja toetav, turvaline, kiusamis- ja vägivallavaba õppekeskkond, mis rajaneb usalduslikel suhetel, sõbralikkusel ja heatahtlikkusel ning kus märgatakse ja tunnustatakse õpilase pingutusi ja õpiedu;

2) ruumis, kus saab kasutada digitehnoloogiat, -keskkondi ja -materjale, et arendada info-, meedia- ja digikirjaoskust;

3) ruumis, kus on võimalik liikumist eeldavateks tegevusteks inventari ümber paigutada (nt rühmatööd, õppemängud, draamaõppe ülesanded);

4) väljaspool kooliruumi, et rakendada õppimist toetavaid ja mitmekesistavaid õppevorme (nt projekt-, õues- ja reisiõpe) ja -tegevusi (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse, raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, valdkondlikud teemapäevad ja -nädalad).

Tallinna Kesklinna Põhikoolis toimub õpe eesti keele ja kirjanduse tundides valdavalt traditsioonilisel moel klassiruumis, aga seda laiendatakse palju ka väljaspoole klassi ja koolimaja. Ainespetsiifikast lähtudes saab tunde läbi viia nii linnaruumis kui ka erinevates muuseumides kui teatrites. Lähtudes asukohast Tallinna keskklinnas, viiakse ainetunde läbi näiteks vanalinnas, analüüsides eesti keele tundides linnaruumis leiduvaid reklaamtekste, kirjanduse tundides viiakse läbi keskajateemalisi õppekäike, nt külastatakse põhikooliõpilastega Raeapteeki keskajateemasid käsitledes. 1.–9. klassides toimub koostöö Tallinna Südalinna raamatukoguga, kus viiakse õppeaasta jooksul läbi erineva sisuga õppetunde. Tunde viivad läbi nii raamatukogu töötajad kui ka kutsutud külalised (kirjanikud, illustraatorid, kirjastajad). Toimub ka muuseumipõhist õpet, kus külastatakse eesti kirjanike muuseume. Traditsioonilised on õppekäigud erinevatesse muuseumidesse, nt 7. klassis Palamusele või Oskar Lutsu majamuuseumi ja 9. klassis A. H. Tammsaare majamuuseumi. Õppekeskkonnana kasutatakse Tallinna teatreid. Kõik see moodustab Tallinna Kesklinna Põhikooli õpilaste õpiruumi ning on otseselt seotud erinevate oskuste ja pädevuste arendamisega eesti keele ja kirjanduse tundides.

Hindamine

Keele ja kirjanduse valdkonna ainete hindamisel lähtutakse vastavatest põhikooli riikliku õppekava üldosa sätetest, hindamise nõuded ja korraldus, sh mitteruumbrilise hindamise kasutamine ja mujal õpitu arvestamine on täpsustatud kooli õppekava üldosas.